

Knisperende kleurexplosie

In de herfst laten de bomen zich van hun kleurrijkste kant zien. Om daarna alles los te laten en in ruststand te gaan. Het afgevallen blad komt goed van pas in het bos: in vier stappen van groene zee naar pissebedmest.

Ontgroening

Voordat een boom ze afwerpt, ondergaan de bladeren een metamorfose. Ze verliezen hun bladgroenkorrels, waarmee ze in de lente en zomer het zonlicht omzetten in energie voor de bomen. Als de bladeren 'ontgroenen', komen hun natuurlijke kleurstoffen tevoorschijn: geel, bruin, oranje, rood of alles wat daartussen zit. De esdoorn bijvoorbeeld heeft uitbundig rode herfstbladeren. Berken kleuren knalgeel. En een beukenbos waar de herfstzon door de koperkleurige bladeren schijnt, lijkt wel een lichtgevende kathedraal.

Kurk erop

Op 22 september duren dag en nacht bij ons ongeveer even lang. Die datum is het astronomisch begin van de herfst. De bomen lijken dat te weten: zodra de daglengte afneemt en de temperatuur daalt, bereiden ze zich voor op de winter. De boom vormt een laagje kurk op de plek waar het blad aan de tak zit. Het blad heeft dan geen houvast meer en valt van de boom. Najaarsstormen en regen helpen daar een handje bij.

Niets verloren

Een herfstbos is niet compleet zonder paddenstoelen. Dat zijn eigenlijk de zichtbare delen van ondergrondse netwerken van schimmeldraden. De schimmels leven van rottende bladeren en ander plantaardig afval. Ze breken dit af, waarna het als voedsel dient voor planten en bomen. Ook paddenstoelen zijn daarom een belangrijke schakel in de voedselkringloop van het bos. Geen brokje eten gaat verloren!

Piepkleine vuilnismannen

Al die dode bladeren zorgen voor een flinke laag afval op de bosbodem. Heerlijk om tijdens een wandeling doorheen te banjeren. In de lente is die bladerenberg nagenoeg verdwenen. Dat komt zo: tussen de bladeren zijn ontelbare kleine vuilnismannen druk in de weer. Beestjes zoals pissebedden eten de rottende bladeren op en poepen de resten uit. Die resten zitten boordevol met voedingsstoffen, die in de bodem terecht komen. De wortels van bomen en planten nemen de stoffen vanaf het voorjaar op voor de groei. Zo is de cirkel weer rond. Een andere bekende groenopruimer is de regenworm. Hij leeft onder de grond, maar komt bovengronds om zijn voedsel te zoeken. Vindt een regenworm een lekker blad, dan pakt hij dit vast en neemt het mee de grond in. Met zijn graafgedrag houdt de regenworm de bodem lekker luchtig. Dat is goed voor de plantengroei, want de wortels hebben zuurstof nodig om te kunnen werken.

Op pad!

Mooie plekken om herfstwandelingen te maken zijn bijvoorbeeld Nationaal Park Veluwezoom (Gelderland), de Oisterwijkse bossen en vennen (Noord-Brabant) en de 's-Gravelandse Buitenplaatsen (Noord-Holland). Al deze gebieden zijn in beheer van Natuurmonumenten en hebben een bezoekerscentrum. Dit zijn goede startpunten voor een dagje eropuit. Hier kun je je oriënteren op het gebied en de buitenactiviteiten, zoals wandelingen met de boswachter of speurtochten voor kinderen. Voor meer informatie, kijk op www.natuurmonumenten.nl onder natuurgebieden.

Gepubliceerd in: NUON Herfstgids (oktober 2012)

© Manon Laterveer-de Beer